

Tropes espanyoles a l'Afganistan?

Materials per debatre el desplegament militar

Alejandro Pozo, maig de 2007

Índex

Context: esdeveniments recents i participació espanyola

1. L'OTAN legitima una operació il·legal com és Llibertat Duradora
2. Els vincles entre les dues operacions internacionals a l'Afganistan posen al conjunt al marge de la legalitat internacional
3. Al no limitar-se a les tasques per les quals ha estat autoritzada la ISAF, la legitimitat d'aquesta també resulta qüestionable
4. L'objectiu no és ajudar la població local, sinó instrumentalitzar Afganistan per aconseguir interessos tant de política exterior com de política interior
5. I a més a més, a l'Afganistan també hi ha negoci.
6. La ISAF no està fent el que la població desitjaria i, molt al contrari, Occident ha legitimat i donat impunitat a moltes persones que haurien de ser jutjades.
7. Malgrat que les condicions de violència han millorat en Kabul i els seus voltants, la situació en altres zones del país ha empitjorat significativament.
8. En contra del que es sol argumentar, aquestes operacions no estan adreçades a la millora de la situació de la dona...
9. ... Ni a l'eradicació del tràfic d'opi.
10. L'amalgama d'actors internacionals sobre el terreny i les confusions intencionades que presenten, posen en perill la acció humanitària tradicional

Bibliografia

I. Cronologia d'esdeveniments recents a l'Afganistan

- 1940 – 1973** Monarquia amb condicions relativament estables
- 1973-78** Successió de règims. Tensió tradició afganesa – polítiques soviètiques
- 1979** Ocupació soviètica
- 1980-1988** Guerra URSS – Afganistan (mujahidins, amb suport de països com Pakistan – EUA)
- 1989** Retirada soviètica
- 1989 – 1992** Règim pro-soviètic
- 1992 – 1996** Lluites entre diferents actors (després quasi tots formarien l'Aliança del Nord o, millor dit, el Front Unit). Entren i surten dels diferents Govern de coalició. Gran destrucció de Kabul i molta violència.
- 1996 – 2001** Control talibà a l'Afganistan
- 07 Oct 2001** Operació Justícia Infinita, rebatejada Llibertat Duradora
- 26 Nov 2001** L'Aliança del Nord pren el control sobre Kabul
- Des 2001** Procés de Bonn. Formació Autoritat Interina Afgana (AIA)
- Gen 2002** Desplegament de la ISAF
- 21 Gen 2002** Inici Conferència de donants de Tokio
- 28 Mar 2002** Creació de la Missió d'Assistència de Nacions Unides a l'Afganistan (UNAMA)
- 11 Jun 2002** Inici Loya Jirga (Gran Assemblea)
- Des 2002** Karzai i els presidents de Pakistan i Turkmenistan signen un acord per construir un gasoducte a través de l'Afganistan que portarà gas del Turkmenistan al Pakistan.
- Ago 2003** L'OTAN assumeix el control de la ISAF
- Gen 2004** Loya Jirga – nova Constitució
- Oct 2004** Eleccions presidencials – guanya Karzai (55% vots)
- Des 2005** Inauguració del nou Parlament
- Feb 2006** Conferència donants a Londres – es comprometen 10.000 milions de dòlars en 5 anys
- Oct 2006** L'OTAN pren el control de TOT l'Afganistan (també l'est, on està Llibertat Duradora)

II. Espanya a l'Afganistan

Operació Llibertat Duradora

Període de participació	Oficial: gener 2002 – juliol 2004 Real: Octubre 2001 – juliol 2004
N. màxim de soldats desplegats d'un cop	548 (més alguns oficials a Tampa (Florida))
Altres formes de participació	El Govern va permetre l'entrada a 38 bucs a la base naval militar de Rota i un total de 480 avions dels EUA van fer escala a les bases espanyoles de Morón i Rota en la seva campanya de bombardejos Dues fragates, un buc d'aprovisionament i un avió P-3 Orion de patrulla marítima a la Banya d'Àfrica (costa Djibouti i Somàlia) el 2002, presumptament buscant persones vinculades amb Al-Qaeda i els talibans (El País, 10/02/06, p.23) A Bagram (Afganistan): un hospital de campanya (42 soldats Unidad Médica de Apoyo al Despliegue), diversos C-130 (Hércules) i quatre helicòpters Aznar va posar a disposició dels EUA unitats dels tres exèrcits, malgrat que Bush va declinar l'ofertament
Morts (espanyols)	2
Cost (Estat espanyol)	197,8 milions d'euros

Operació ISAF (Força Internacional d'Assistència a la Seguretat a l'Afganistan)

Opinió pública sobre el desplegament a l'Afganistan	52% a favor, 45% en contra (març de 2006, CIS)
Nombre màxim de soldats desplegats d'un cop	1.087
Nombre actual de soldats desplegats	690
Nombre de soldats espanyols morts (entre parèntesi, per accidents de transportament)	83 (80)
Cost total de la participació espanyola (paga l'Estat espanyol)	583,97 milions d'euros (sense comptar l'any 2002) Any 2006: 236,95 milions d'€

- Sense ser cap prioritat del de seguretat del Govern afganès o de l'OTAN, Espanya **instruirà, equiparà i finançarà pel seu compte dos companyies de l'exèrcit afganès** per ser desplegades a la província de Badghis (*El País*, 01/06/07: 30)
- Presència a **Kabul**, a l'Equip de Reconstrucció Provincial (PRT) de **Qala-i-Naw**, una base de suport avançat i la Caserna de Coordinació Regional a **Herat**.
- S'acaba d'aprovar el desplegament de 160 policies, inclosos sis experts jurídics, de la Unió Europea per instruir durant tres anys les forces de seguretat locals. Aquest desplegament, anomenat **EUPOL Afganistan tindrà 14 policies i guàrdies civils espanyols**. Tots aniran armats (*El País*, 01/06/07: 6)

1. L'OTAN-ISAF legitima una operació il·legal com és Llibertat Duradora

- **No es pot concebre la ISAF sense Llibertat Duradora.** De fet, la creació de la primera va ser una conseqüència dels intents per legitimar la segona.

Una operació militar contra un altre Estat només pot ser legal en el cas de estar **autoritzat pel Consell de Seguretat de l'ONU** o en el cas de tractar-se d'un **acte de legítima defensa** (hi ha altres opcions, no aplicables aquí), però:

- Malgrat que el Govern espanyol va dir el contrari en una resposta de 3 de juliol de 2006 a una pregunta parlamentaria de Joan Herrera el 16 de maig, assegurant que “el Mandato de la operación "Libertad Duradera" está respaldado por Resolución **1.368** del Consejo de Seguridad de Naciones Unidas de 12 de septiembre de 2001, sobre el terrorismo internacional”. Tanmateix, **ni aquesta resolució ni la posterior 1.373 de 28 de setembre de 2001 autoritzaven res**, i només demanaven als països membres de l'ONU que expliquessin els seus progressos per lluitar contra el terrorisme internacional, però sin autoritzar explícitament cap mesura violenta.
- **El criteri de legítima defensa no és vàlid perquè els principals principis que la regulen no van ser complerts**, com és el cas de:

Principi	Arguments en contra
Necessitat (perill de nous atacs)	L'atac dels EUA va ocórrer 26 després dels atacs originals , pel que seria més una represàlia que una defensa.
Provisionalitat (quan el Consell de Seguretat prengui mesures, cessarà el dret a la defensa unilateral)	Les resolucions de setembre ja representen implicació del Consell de Seguretat. No és desplegar la ISAF prendre mesures? Cinc anys després, encara els EUA s'estan defensant?
Proporcionalitat (els atacs de la defensa els rebran els autors dels atacs originals)	Fins i tot en el cas de que les connexions autors 11-S amb Bin Laden i d'aquest amb els talibans estiguessin plenament provades, proporcionar suport o un “santuari” no pot equiparar-se amb un atac armat, d'acord amb el dictamen de 1986 de la Cort Internacional de Justícia que deia que el suport dels EUA a <i>la contra</i> no era equiparable a un atac armat contra Nicaragua.

Per aprofundir, veure l'article “[És legal el que fa Espanya a l'Afganistan?](#)”, a la web del Centre Delàs, de Justícia i Pau.

Contra arguments:

- Algunes de les **últimes resolucions de l'ONU** per renovar l'autorització del Consell de Seguretat a la ISAF **demanen una col·laboració d'aquesta amb les tropes de Llibertat Duradora**. Tanmateix, és important saber que això **no canvia el caràcter il·legal** que presenta aquesta última operació (un acte d'agressió).
- **Tant la resolució 1.368 com la 1.373 presenten una certa ambigüitat (segurament intencionada)** que facilita que alguns autors pro intervenció puguin tenir espais de legitimació. En qualsevol cas, la Carta de l'ONU especifica clarament que per autoritzar la violència la pronunciació ha de ser clara (com va ser el cas a la guerra del Golf el 1991)

2. Els vincles entre Llibertat Duradora i la ISAF-OTAN posen al conjunt al marge de la legalitat internacional

Vincles en dos nivells:

Operatius

- **Les dos operacions estan sota el comandament d'una mateixa persona, un oficial dels EUA.**
- Les forces americanes constitueixen la pràctica totalitat de les tropes del Àrea Oest controlada per la ISAF (uns XX soldats). Precisament aquesta és la zona amb major desplegament de tropes de Llibertat Duradora dels EUA. **És absurd pensar que els EUA fan una distinció operativa interna entre la ISAF i Llibertat Duradora.** Fins i tot Alemanya reconeix que, des de la ISAF, col·labora amb l'operació Llibertat Duradora amb 100 soldats de tropes especials i sis avions Tornado (El País, 1/06/07, p.6)
- L'aleshores ministre de Defensa José Bono va declarar a El País el 10 de febrer de 2006, p.23 que **el Govern espanyol s'oposaria a una fusió entre l'operació Llibertat Duradora i la ISAF.**
- A les converses en el Congrés de Diputats de maig de 2006 el Govern es fa esforçar en **diferenciar les dues operacions militars** davant la insistència d'alguns parlamentaris.

Els PRT (Equips de Reconstrucció Provincial)

- **Els PRT són una creació de Llibertat Duradora** per guanyar-se simpaties de la població local. Poc a poc va transferint els PRT a la ISAF, perquè aquesta treballi aquest tema (de fet, uns mateixos soldats han estat en PRT primer sota Llibertat Duradora i ara (els mateixos!) sota ISAF. Encara hi ha PRT de Llibertat Duradora.
- Els PRT són també utilitzats com **centres de col·lecta d'informació pel govern central, la policia, el servei d'intel·ligència, i les forces de la Coalició** (per exemple, al PRT alemany de Mazar-i-Sharif treballa un *political officer* del Departament d'Estat dels EUA).
- Malgrat que hi han PRT de la Coalició i PRT de la ISAF, **des del 2005 tenen els mateixos "termes de referència"**.

3. Al no limitar-se a les tasques per les quals ha estat autoritzada la ISAF, la seva legalitat també resulta qüestionable

Mandat de la ISAF

Garantir un entorn segur, controlar l'aeroport de Kabul i les comunicacions aèries. (Al principi, el mandat restringit només a Kabul i voltants. La contínuament sol·licitada extensió del mandat a altres àrees, va ser retardada pels EUA, fins l'octubre de 2003). Entre les tasques per garantir un entorn segur pot estar l'assistència al Govern i l'entrenament de les forces armades afganeses.

- Les diferents resolucions del Consell de Seguretat **no autoritzen la ISAF a fer les tasques de reconstrucció, o a combatre terroristes o eradicar el cultiu d'opi**, entre d'altres.
- En teoria, la funció teòrica de les tropes internacionals a l'Afganistan és ajudar al Govern i legitimar-lo. Tanmateix, **no es confia en aquest Govern** infestat de senyors de la guerra, s'ignoren altres persones apel·lant a la seva presumpta incapacitat (fruit de prepotències i determinismes forasters), **no es potència el treball d'institucions i organitzacions locals** i es fomenta que la gent millor preparada acabi treballant en els organismes internacionals presents al país, en les estructures militars estrangeres o en les ONG internacionals (al voltant d'un miler), ja que els sous rebuts són extremadament superiors als que rebrien si treballessin per al Govern. Aquest fet, junt a altres, com són que la **mirada de la comunitat internacional estigui excessivament militaritzada o que es faci poca incidència en assumptes de seguretat humana**, provoca, tot plegat i juntament amb altres factors, que la població d'algunes zones vegin amb desesperança la situació actual i estigui augmentant la seva simpatia pels grups d'oposició insurgents.
- A més, una gran quantitat de senyors de la guerra que treballen per al Govern porten una **agenda paral·lela** al marge de les estratègies i prioritats nacionals.
- Hi ha una forta percepció entre la població de que les forces estrangeres estan utilitzant els *senyors de la guerra*, els comandants i els oficials governamentals pels **seus propis propòsits estratègics** (ACBAR, 2006).
- D'acord amb ACBAR (2006): "el concepte de vincular desenvolupament amb seguretat està conduint a una **simplificació desmesurada de les estratègies de pau i reconstrucció** –basades en la condicionalitat, i identificant més enllà de la necessitat i la vulnerabilitat". La condicionalitat està sovint aplicada amb marcs temporals no realistes i suport inadequat.
- L'argument que diu que treballar conjuntament amb els EUA pot representar un **mecanisme de fre per als americans és força pretensions**: els EUA faran el que vulguin estigui qui estigui al costat i, a més a més, podran legitimar davant la seva població la seva manera d'actuar amb arguments de "suport aliat" o "coalicions".

4. ■ L'objectiu no és ajudar la població local, sinó instrumentalitzar Afganistan per aconseguir interessos tant de política exterior com de política interior

Política exterior

- **Legitimar l'OTAN.** primera operació de l'OTAN fora de l'àrea euroatlàntica, operada d'acord amb una resolució del Consell de Seguretat. S'estan promovent mesures militaritzades a partir del Capítol VII de l'ONU a costa de la predominança que s'hauria d'atorgar a las **mesures de disputa pacífica**, tal i com és recull a l'Article 33 del Capítol VI. ACBAR recomana que es facin molts més esforços en assumptes com la negociació, mediació, conciliació, arbitratge, resolució judicial, acords, ...
- Algunes **ONG** han manifestat que es van sentir **forçades pels seus ministeris d'Afers Exteriors a col·laborar amb els PRT i els militars**. Exemple: l'ONG danesa DACAAR i el PRT danès. També les agències governamentals: d'acord amb declaracions de treballadors de l'**Agencia Española de Cooperación Internacional (AECI)**, aquesta agència ha estat forçada (en contra de la seva valoració autònoma) a treballar junt als militars espanyols al PRT sota el seu control.
- Les relacions entre afganesos/es i estrangers/es responen a **patrons netament colonials**. Els locals gestionen el dia a dia, però les decisions les prenen les potències d'ocupació, sense consultar amb unes autoritats afganeses amb les quals no confien. Com es va acordar a Tokio, **cada país finança a l'Afganistan a través de les seves agències humanitàries**. Ni tan sols informen o es coordinen amb les autoritats locals. Això augmenta el protagonisme i la visibilitat del donant, però ignora el Govern, només es treballa on hi ha mitjans de comunicació i es cau en redundàncies, fàcilment evitables amb la creació d'uns fons únic.
- És esclaridor a l'Afganistan **l'enorme majoria de fons espanyols destinats estiguin militaritzats**. Fins i tot una bona part dels diners que es destinen a temes civils estan, d'alguna manera, controlats per militars o dirigits a legitimar la presència de tropes espanyoles.
- Els EUA van deixar molt clar des del principi la seva intenció de **no participar en una eventual reconstrucció** de l'Afganistan (*BBC*, 4-11-01).
- **"Guerra contra el terrorisme"**. Els EUA donen suport i financen *senyors de la guerra* afganesos, perquè els ajudin a capturar talibans i membres d'Al-Qaeda a l'est i sud-est del país, tot i que es reconeix que els *senyors de la guerra* són el principal obstacle per millorar les condicions de la població.

Política interior

- Segons el mateix Ministeri de Defensa, realitzar "tasques humanitàries" **millora la imatge de l'exèrcit i el legitima**. "Sense cap dubte, aquest aspecte [la participació en operacions de pau i d'ajuda humanitària] ha estat el punt d'inflexió en el canvi d'imatge de les Forces Armades" (Hueso, 2000)
- L'ajuda humanitària també seria un instrument necessari per **legitimar qualsevol acció militar**: d'acord amb un estudi d'opinió, les accions militars a l'estranger només estarien justificades en cas d'invasió del territori nacional espanyol (69% de les persones enquestades), per distribuir ajuda humanitària (46%) i per imposar la pau en aquestes mateixes zones (39%) (Hueso, 2002)

- A més, aquestos arguments serien, d'acord amb un altre estudi, **els únics vàlids per justificar un augment del pressupost** de Defensa, i revertir així la negativa generalitzada a destinar més fons a Defensa: Un 52% va estar d'acord en augmentar els pressuposts “per finançar la participació espanyola en missions internacionals de pau”, davant d'un 23% que va trobar aquesta mesura injustificada (Díez, 2002)
- D'acord amb informacions de juny de 2005 del mateix **Ministeri de Defensa, el 2004 va ser l'executor del 48%** dels fons oficials destinats pel govern espanyol per a l'acció humanitària (IECAH, 2005). Tanmateix, el desembre de 2005 es va desdir dient que el percentatge era només de l'**1,73%**. La quantitat de diners gastada va ser la mateixa, el que demostra la facilitat per manipular les estadístiques.
- Si calculem el percentatge que els **exèrcits destinen a acció humanitària respecte al total de pressupost militar** (a partir de càlculs del Centre Delàs), el resultat és només del **0,006%**. Tanmateix, a la campanya 2004-05 **el 100% de les imatges** del vídeo promocional corresponien tasques autodenominades humanitàries

Instrumentalització de l'Afganistan en política interna. Perles:

- Cuadrado Bausela, portaveu del PSOE: “Es una misión de Naciones Unidas, de Naciones Unidas, de Naciones Unidas”, Congreso, *Diario de Sesiones*, 11 de mayo de 2006, núm. 175, p.8790
 - Mariano Rajoy, líder del PP, insinuava que els soldats espanyols “no iban a poner tiritas ni a ayudar a ancianas a cruzar la calle”, sinó que “iban a una operación hostil” (*El Mundo*, 24/08/05)
 - José Bono, Ministre de Defensa, qualificava la contribució espanyola com una “misión de paz”, alhora que assegurava que els soldats espanyols eren a l'Afganistan “para luchar contra el terrorismo” (*El Mundo*, 25/08/05)
 - Després de l'accident que va costar la vida a un soldat espanyol el maig de 2007 al caure el vehicle en el que anava en un camí en mal estat, els líders del Partit Popular es van afanyar en demanar la compareixença del President del Govern al Congrés de Diputats, el que s'ha convertit en una **tradicció després de cada incident de les tropes espanyoles, independentment de la causa.**
- La ISAF **no és una missió de pau** (sinó un acord entre les faccions victorioses) i els soldats que participen **no són cascs blaus** (no és una operació de l'ONU, sinó autoritzada per ella)

5. I a més, a l'Afganistan també hi ha negoci

- La **corrupció administrativa és força evident**, tant per als observadors estrangers (que mantenen així xarxes de clientela) com per a la comunitat local (que no confiarà, per tant, en aquet presumpte procés polític).
- **Proliferació de companyies militars/seguretat privades** (companyies de mercenaris), que proporcionen serveis que van des de la protecció passiva a tasques d'assistència amb forces armades (serveis logístics, assessoria i entrenament i fins i tot combat). Entre els clients figuren diplomàtics, empreses, exèrcits, agències internacionals i ONG. Exemples: **Kellog Brown & Root** (Halliburton Corp, EUA): construcció bases militars a l'Afganistan, Pakistan, Kirguizistan i Uzbekistan. **DynCorp** (EUA): Manteniment casernes força aèria dels EUA a les repúbliques centreasiàtiques. Encarregats també de la protecció personal del president Hamid Karzai. Aquestes companyies **absorbeixen molts ex combatents afganesos**, els quals no participaran dels processos de desmobilització i desarmament.
- La major part dels diners destinats a la reconstrucció acaben en mans de corporacions occidentals, en principalment dels EUA. **La major part de l'ajuda és condicionada (ha de ser gastada en interessos del país donant)**. El 75% dels diners que provenen dels països donants és canalitzat a través de grups parlamentaris de *senyors de la guerra* o per contractistes privades. (Lacombe, 2007: 13). Entre els nous projectes prioritaris, es troben un centre comercial i un luxós hotel de cinc estrelles, tots dos a Kabul.
- “El **grup Louis Berger (LBG)** va obtenir contractes per un total de 655 milions de dòlars per a escoles, clíniques i construcció de carreteres, malgrat que la seva experiència proveint aquests tipus de projectes bàsics és depriment. La carretera de Kabul a Kandahar és un bon cas d'estudi. Companyies turques i índies havien ofert construir l'autopista a 250.000 dòlars per kilòmetre. LBG va oferir construir l'autopista a 700.000 dòlars per kilòmetre. Els EUA van donar el contracte a LBG (el qual té forts enllaços amb la Casa Blanca). Ells [LBG] van acordar subcontractar la construcció de l'autopista a la mateixa companyia índia i es van embutxacar la resta dels diners” (Lacombe, 2007: 12)

Hidrocarburs i jaciments minerals

- Les dades sobre el negoci de minerals i dels hidrocarburs i del minerals a la regió d'Àsia Central **probablement han estat exagerades**. Tanmateix, el volum és suficientment significatiu, les rutes d'extracció cap als mercats mundials són suficientment limitades i les dinàmiques sobre el terreny són suficientment visibles com per pensar que **el control sobre l'Afganistan juga un rol important** en aquests negocis.
- Minerals: a l'Uzbekistán, la **més important mina d'oro** del món (50 tones l'any); a Tadjikistan, el **major jaciment de plata** (Artico, 1995: 22).
- Les primeres estimacions del Departament d'Energia dels EUA parlaven de 100-150 mmb (milers de milions de barrils). A finals dels noranta es parlava de menys de la meitat, inclús de només 50 mmb. Reserves provades al món: mar Caspi (16-32 mmb); EUA (22 mmb); mar del Nord (17 mmb); Orient Pròxim posseeix entre 10 i 15 vegades més reserves que el mar Caspi. Les reserves de gas al mar Caspi oscil·len entre els 236 i els 337 tpc (trilions de peus cúbics), mentre que els EUA tenen uns 300 tpc (Rashid, 2000: 144).

Reserves CASPI	Kazakhstan	Azerbaijan	Turkmenistan	Uzbekistan	Total
Petroli: possibles (mmb)	85	27	32	1	50-150
Petroli: provades (mmb)	10-16	4-11	1,5	-	16-32
Gas: possibles (tpc)	88	35	159	110	236-337

Font: Rashid, 2000: 144, basat en el Departament d'Energia dels EUA

- **Nou Gran Joc.** La producció el 1996 de petroli i gas al mar Caspi d'1 milió de barrils per dia i 3,3 tpc anuals. Només es van exportar 140.000 barrils i 0,8 tcf fora de l'antiga URSS. Hi havia urgència per construir oleoductes i gasoductes que permeteren l'accés a majors mercats (Rashid, 2000:144-145). **4 rutes: Afganistan/Pakistan, Rússia, Caspi/Turquia o Iran. Única opció vàlida pels EUA: la primera.**
- Entre 1994 i 1998, **fins a 24 companyies de 13 països** van signar contractes a la regió del mar Caspi. Entre altres: Enron, Wing Merrill BOTAS, Gama Guris, Turkmenrosgaz, Royal Dutch Shell, Gaz de France, Snamprogetti, Mitsubishi, Exxon, Total, Petronas, CentGas, Itochu Oil, Inpex, Crescend Group, Hyundai Engineering and Construction Co, Gazprom, Mobil, Monument Oil, **Bridas, Delta Oil i Unocal**; a més dels governs implicats en les rutes dels possibles oleoductes i China (Rashid, 2000:237). Les tres últimes (negreta) van intentar de manera *especial* que la ruta travessés l'Afganistan. Totes aquestes companyies han «comprat» comandants locals i exercit un fort *lobby* a Washington i Islamabad.
- L'adjunt de Mahmud Mestiri, antic enviat especial de l'ONU a l'Afganistan fou **Charles Santos, conseller polític d'Unocal** i pròxim a l'Administració dels EUA. Unocal inclús va proposar als EUA el **reconeixement del règim dels taliban** a l'Afganistan (Roy, 1996:224-225). El 28 de novembre de 1997 una delegació dels taliban va aterrar en Texas, per visitar Unocal en Sugarland. Posteriorment, es van trobar amb oficials del Departament d'Estat dels EUA. (Rashid, 2000). També van visitar l'Argentina, uns mesos abans, convidats per **Bridas**. Es diu que la companyia Unocal es va retirar de la zona a finals dels noranta, com a conseqüència de les pressions de Washington (Goodhand, 2000:90). Tanmateix, a mitjans de 1999 **Delta Oil i Unocal** continuaven inspeccionant la ruta afgana i, ara també, possibles explotacions mineres (Raich, 2000)
- S'estima que “dues conques geològiques al nord de l'Afganistan tenen **18 vegades més petroli i el triple de gas natural que el que es pensava prèviament**”, segons estudis científics duts a terme pels EUA (Canadian Peace Alliance, 2006)
- L'empresa multinacional dels EUA **Halliburton** (dirigida durant anys per **Dick Cheney**) va obtenir els drets per a la construcció d'un oleoducte que travessarà l'oest de l'Afganistan per extraure els hidrocarburs de l'Àsia central.

6 ■ La ISAF no està fent el que la població desitjaria i, molt al contrari, Occident ha legitimat i donat impunitat a moltes persones que haurien de ser jutjades

- Les forces policials a les capitals de província estan formades, principalment, per *senyors de la guerra* (ACBAR, 2006). Human Rights Watch estima que **un 60% de legisladors tenen vincles amb senyors de la guerra**. Al menys **20 més tenen relació amb el tràfic de drogues** (Canadian Peace Alliance, 2006). El mateix Hamid Karzai ha reconegut que els *senyors de la guerra* als quals Occident dona suport representen una major amenaça que els taliban (Canadian Peace Alliance, 2006). **El Govern i les forces multinacionals han donat poder a comandants i a significatius senyors de la guerra.**
- Ha proliferat una **nova estructura de crim organitzat**, a vegades dins el mateix **cos de policia**.
- Les aliances desenvolupades durant anys entre oficials governamentals, comerciants, *senyors de la guerra*, contrabandistes, importadors i traficants de droga i armes són molt fortes. Aquest factor, afegit a les preses dels EUA en la formació del nou govern i la por a que les hostilitats ressorgiren, va facilitar la **inclusió dels senyors de la guerra en el Govern de Karzai** i van contribuir a que l'Afganistan sigui avui **molt semblat a com ho era abans de l'etapa taliban**.
- Entre els membres destacats del Govern afganès hi ha coneguts *senyors de la guerra* i persones sospitoses d'haver comès crims de guerra, com és el cas de (entre parèntesi el grup armat al que pertanyien amb anterioritat al derrocament talibà): **Rasoul Sayyaf** (*Ittihad-i Islami Barai Azadi afghanistan*); **Rashid Dostum** (*Junbish-i-Milli Islami*); **Mohammed Fahim, Younis Qanooni, Abdullah Abdullah** (tots tres del *Jamiat-i Islami*).
- El maig de 2005 el cap de la Comissió per a la Pau i la Reconciliació va oferir a tots els grups armats i els seus líders una **amnistia general que finalment va quedar sense efecte**, potser per l'escassa credibilitat de la iniciativa. Entre els candidats a ser amnistiats es trobaven fins i tot el *senyor de la guerra* Hekmatyar i el talibà *mullah Omar*.
- Els EUA insisteixen que una de les (seves) prioritats és formar un exèrcit de 80.000 soldats. Tanmateix, **la gran majoria d'aquests efectius pertanyen a un sol grup ètnic: els tajics de la vall del Panshir**. D'aquest mateix grup era l'assassinat líder de l'Aliança del Nord Massoud, així com una part significativa de *senyors de la guerra* i comandants avui en el Govern. Aquest grup és mirat amb recel per altres grups de població. Si aquesta situació no canvia, hi ha el **risc que l'exèrcit es converteixi en una milícia ètnica més** (Ignatieff, 2003: 75).
- La mateixa Agència de Coordinació per l'Ajut a l'Afganistan (ACBAR, 2006) insisteix que l'ONU hauria de demanar el Govern afganès que **totes les persones acusades de violacions dels drets humans siguin jutjades**, a partir del contingut de l'Article 27 de l'Estatut de Roma del Tribunal Penal Internacional.
- **Democràcia**. A les eleccions presidencials de 2004, l'enviat dels EUA Zalmay Khalilzad (també **ex assessor de la petrolera Unocal**) va negociar amb la resta de candidats la victòria de Karzai, candidat que des de el principi se sabia guanyador i que va gaudir d'una quantitat de facilitats infinitament superior a la resta (pressions, viatges en helicòpter per tot el país, publicitat...). No van servir les recomanacions de l'OSCE i l'ONU per retardar les eleccions al no complir-se les condicions mínimes necessàries (*El País*, 02-09-04).

7 ■ **Malgrat les condicions de violència potser han millorat en Kabul i els seus voltants més immediats, la situació en altres zones del país ha empitjorat significativament**

- El fet de forçar un **procés democràtic massa ràpid** està tenint efectes molt destructius i desestabilitzadors en el país (ACBAR, 2006)
- **No hi ha suficients fons per pagar les forces governamentals** de manera correcta. Els conflictes armats entre faccions dintre de la policia i l'exèrcit són comuns (ACBAR, 2006)
- **Procés de DDR** (Desmobilització, Desarmament i Reintegració). **Només han estat desarmats els grups més febles**. Es van desmobilitzar (procés finalitzat, octubre de 2003 – juliol de 2005) més de 63.000 combatents i recaptar 36.571 armes lleugeres i 12.248 pesades. Tanmateix, s'estima que **encara hi ha uns 850 grups armats, amb uns 65.000 milicians que no han participat en el procés**, que per altra banda ha estat manipulat i instrumentalitzat per alguns *senyors de la guerra*. El pressupost total del programa de DDR **només va ser de 140,9 milions de dòlars** (Escola, 2006) (comparació: només el cost del desplegament de soldats espanyols multipliquen per quatre aquesta quantitat)
- Les **carreteres** principals i secundàries que condueixen a les grans ciutats són ara **extremadament perilloses** per als viatgers (ACBAR, 2006)
- La quantitat de **assassinats per venjança contra civils per col·laboració** amb el Govern afganès i els estrangers és alt (ACBAR, 2006)
- **Crims de guerra de les forces multinacionals?**
 - “Des del 2001, milers d'afgans i alguns no afgans han estat detinguts de manera arbitrària, incomunicats (sense accés al món exterior) i objecte de tortura i altres tractaments cruels, inhumans o degradants o càstigs per part de forces dels EUA i per grups armats actuant sota control dels EUA. Antics detinguts a Bagram declaren haver estat despullats, encaputxats, humiliats, emmanillats i encadenats durant dies, forçats a mantenir postures doloroses durant hores d'un cop, i objecte de privacions de son” (Amnistia Internacional, 1/03/06).
 - “Les forces de l'OTAN han estat acusades localment de participar en crims de guerra, incloent-hi un innecessari i desproporcionat ús de la força (bombardejos i incursions), càstigs col·lectius, homicidis extrajudicials i tracte inhumà i degradant durant la detenció i arrestos basats en insuficients evidències. Totes les parts en conflicte estan violant el respecte del espai humanitari i el principi de distinció civil-militar” (ACBAR, 2006)
 - Al menys sis detinguts han mort sota custòdia de soldats dels EUA, cinc d'ells van ser homicidis, d'acord amb el propi Departament d'Estat dels EUA (Canadian Peace Alliance, 2006)
- **Protecció dels civils?** Com a conseqüència dels combats entre l'OTAN, els EUA i els grups insurgents, entre juliol i novembre de 2006, **entre 80.000 i 90.000 persones van estar desplaçades** degut a la violència només a les províncies de Helmand, Kandahar i Uruzgan (ACBAR, 2006). Segons la Campanya per les Víctimes Innocents, “hi ha hagut **més bombes sobre l'Afganistan durant els últims sis mesos de 2006 que en els quatre anys des de la invasió**” (Lacombe, 2007: 11)
- **Ús de municions clúster:** els EUA reconeixen haver desplegat 244.420 submunicions durant els tres primers mesos de campanya aèria. Segons l'ONU, hi ha unes **25.000 submunicions sense explotar** al país. (Lacombe, 2007: 11)

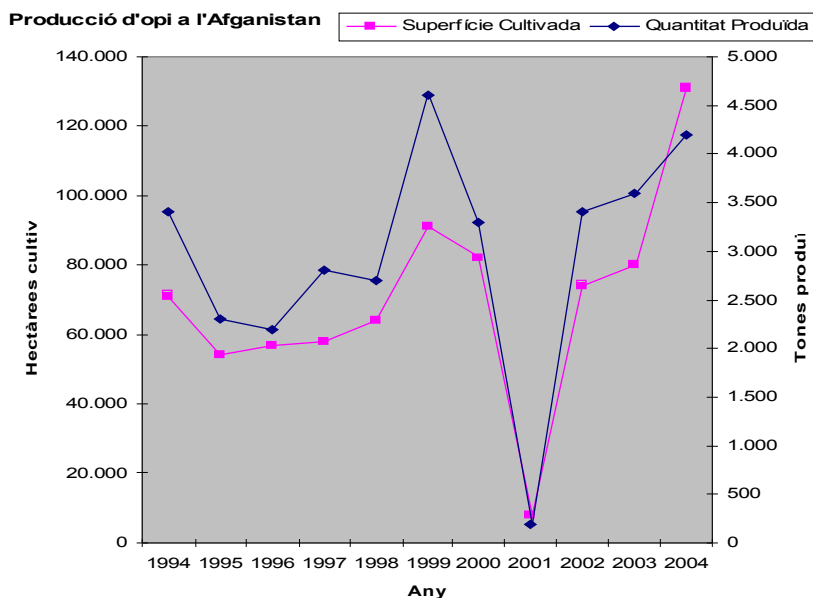
- En algunes zones rurals del país, **els taliban estan oferint els seus serveis per proporcionar protecció** contra grups de *senyors de la guerra*.
- *Stars and Stripes* (revista dels militars dels EUA): “la recent onada de combats podria ser atribuïda **més a la agressivitat americana que a qualsevol altra cosa que Al-Qaeda pugui estar fent**” (Lacombe, 2007: 16)
- La Coalició (en particular els EUA) estima que **els taliban i els membres d’Al-Qaeda són tots dos el mateix**, quan es tracta de realitats ben diferenciades. Els taliban gaudeixen de suport en les seves zones d’origen, en especial després de la pèrdua de privilegis en benefici d’altres grups.

8 ■ En contra del que es sol argumentar, aquestes operacions no estan adreçades a la millora de la situació de la dona...

- Les dificultats de la dona per treballar o accedir a l'escolarització o l'obligació de vestir el *burqa* i la seva vinculació exclusiva amb els talibans va ser simplista i instrumentalitzada pels mitjans de comunicació: el burqa o la prohibició per treballar només afectava les dones de les zones urbanes (potser un 10% del total). L'educació sempre ha estat extremadament restringida. Als territoris controlats per l'Aliança del Nord també vestien el burqa.
- Malgrat que la policia talibana no dubtava en colpejar les dones, van acabar amb una etapa de violacions i robatoris a les dones de Kabul i altres ciutats. Fins i tot es va intentar prohibir els casaments forçats (evidentment pre-talibans)
- El canvi produït a l'Afganistan a partir de la caiguda del règim talibà podria haver estat utilitzat com a punt d'inflexió en les condicions de vida de les dones. Però no ha estat Així.
- Al donar suport a l'Aliança del Nord, Occident sembla haver oblidat les nombroses violacions comeses pels seus membres. És interessant llegir els informes d'Amnistia Internacional sobre l'Afganistan des del 1993. El 1992 fou derrocat el règim pro comunista, i va accedir al poder Rabbani, líder del *Jamiat-i Islami*, principal partit de l'Aliança del Nord. El nou Govern va portar ànsies conservadores que pretenien acabar ràpidament amb les mesures imposades pels soviètics, apercebudes comunistes i atees: es va aprovar l'aplicació de càstigs com l'amputació de mans o peus, la flagel·lació, la forca i la lapidació; es van abolir totes les lleis incompatibles amb els "preceptes" islàmics i es van crear tribunals islàmics; es van restringir les llibertats d'expressió, religió i associació; es van requisar els llibres "en contra de la religió"; prohibir els partits no islàmics i imposar la participació en les pregàries comunitàries; i l'adopció del codi islàmic de vestimenta per a les dones (Amnistia Internacional, 1993: 51-52). És clar que l'aplicació de totes aquestes mesures foren anteriors a l'arribada dels talibans i que l'Aliança del Nord no va mostrar un millor tracte amb les dones que els talibans.
- "La violència contra les dones i nenes a l'Afganistan és permanent; poques dones estan exemptes de la realitat o de l'amenaça de violència. Les dones i nenes afganeses viuen amb el risc de: segrest i violació per part de individus armats; casaments forçosos; ser comercialitzades com a moneda de canvi per tractar disputes i deutes; i pateixen discriminació diària per part de tots els segments de la societat, així com d'oficials estatals. Codis de societat estrictes, invocats en nom de la tradició i la religió, són usats com a justificació per denegar a les dones la capacitat de gaudir dels seus drets fonamentals, i han conduït a l'empresonament d'algunes dones i, fins i tot, a assassinar." (Amnistia Internacional, 30/05/05)
- Womankind Worldwide, "Algunes formes de violència contra les dones, com els assassinats per honor, han augmentat; mentre que la seguretat de les dones que viuen en moltes províncies és pitjor ara que al 2001" (Lacombe, 2007: 14)
- Malgrat que hi ha bastants dones són membres del Parlament, moltes d'elles estan vinculades a grups de senyors de la guerra. (Lacombe, 2007: 14)

9. ... Ni a l'eradicació del tràfic d'opi

- L'opi representa aproximadament el **60% de l'ingrés** a l'Afganistan (Canadian Peace Alliance, 2006), que s'estima **entre 2.000 i 3.000 milions de dòlars anuals**, aproximadament el doble del volum de la ajuda internacional. (Lacombe, 2007:15)
- Mesures d'eradicació adreçades des d'una vessant massa militar, amb el Regne Unit dins del marc de la ISAF. El govern britànic va iniciar un programa d'eradicació, però les promeses d'ajuda i noves llavors fetes als agricultors a canvi d'acabar amb la producció d'opi mai no van ser materialitzades. (Lacombe, 2007:15)
- El Grup de Suport a l'Afganistan, una conferència regular de donants organitzada per l'ONU per coordinar l'ajuda a aquest país, va reconèixer el **drama humanitari que va causar la reducció de la producció com a conseqüència de la prohibició dels talibans el 2000**. Es van imposar les mesures repressives d'eradicació forçosa de la producció, sense promoure el canvi en els sistemes de sosteniment, proporcionant terres, llavors, cereals per al consum —perquè la població no necessiti menjar les llavors—, i eines bàsiques durant una o dues collites. Els programes per revitalitzar l'agricultura a l'Afganistan ja s'han intentat en altres ocasions, amb èxit. **També ara hi ha manca d'incentius per canviar els cultius**.
- Colin Powell va **donar als talibans 43 milions de dòlars** a principis de 2001 com a recompensa per acabar amb el tràfic d'opi. Per altra banda, el responsable de la "lluita contra la droga" a l'Afganistan, Mohammed Daoud, està acusat de estar ell mateix **involucrat en el tràfic d'opi**. (Lacombe, 2007:15)
- **L'opció d'incentivar els cultius alternatius a l'opi és més senzilla del que sembla**. Tant que no es portarà a terme. D'acord amb agències de l'ONU, només es necessitaven, mesos abans de l'11-S, **entre 200 i 400 milions de dòlars en els primers tres anys** per assolir aquest objectiu.
- Després l'11-S es va alarmar sobre els vincles entre els talibans i la droga. Tanmateix, el 27 de juliol de 2000, els talibans havien prohibit i perseguit la producció d'opi, després d'un acord amb l'UNDCP, que aquest últim no va complir. Precisament el 2001, s'havia produït un 94% menys d'opi pur en un 91% menys d'àrea de cultiu que el 2000. **El 2001, més del 80% de les 185 tones d'opi produïdes a l'Afganistan eren de territoris controlats per l'Aliança del Nord**.

Província	Control (2001)	Hectàrees produïdes (2000)	Hectàrees produïdes (2001)
Helmand	Taliban	42.853	0
Nangarhar	Taliban	19.747	218
Badakhshan	Aliança del Nord	2.458	6.342
Total	Taliban (90%)	84.500	7.606

Font: Centro de Información de las Naciones Unidas en España, 2001, pp.5-6

10. L'amalgama d'actors internacionals sobre el terreny i les confusions intencionades que presenten, posen en perill la acció humanitària tradicional

Confusió intencionada civil i militar

- Els soldats moltes vegades desenvolupen tasques “humanitàries” vestits de civil (però portant l’arma), generant confusió entre la població local. Els soldats holandesos, per exemple, es diferencien visiblement dels civils, i no usen els vehicles Toyota tot-terreny blancs que usen tradicionalment les ONG i agències humanitàries, com sí fan el Regne Unit i Dinamarca. Aquestes pràctiques per no diferenciar-se els facilita la integració amb la població civil. Tanmateix, també converteixen a les ONG en destinatàries de les hostilitats, en objectiu militar. La paraula «humanitari» és utilitzada indistintament per actors humanitaris i militars, el que provoca **confusió en la percepció de combatents i civils**. Com destaca el comunicat de premsa de MSF del 28 de juliol de 2004, l’assassinat de cinc dels seus treballadors el 2 de juny no va ser un accident: **un portaveu dels taliban va responsabilitzar al seu grup dels assassinats**, afirmant que les organitzacions com MSF treballen pels interessos dels nord-americans.
- Justa o injustament, durant anys els locals han apercibut **vincles d’alguns grups humanitaris amb senyors de la guerra o altres actors armats locals**. A l’Afganistan, alguns llogarrencs associaven clarament a alguns *senyors de la guerra* amb determinades ONG (Goodhand y Chamberlain, 1996: 45). Aquesta percepció augmenta amb el nou rol dels exèrcits.
- D’acord amb les normes internacionals (establertes per la Creu Roja i agències de l’ONU i ONG humanitàries), els exèrcits només haurien de participar en tasques humanitàries en el cas que no hi hagi alternatives civils. Qui determinarà que no hi ha alternativa serà també un grup civil i la coordinació estarà en tot moment sota control civil. Tanmateix, **ningú pensarà que l’AECI estigui coordinant i donant ordres als militars espanyols a l’Afganistan**.
- Els militars s’han referit als humanitaris com “**forces multiplicadores i part essencial de l’equip de combat dels EUA**”, paraules del Secretari d’Estat dels EUA Colin Powell.
- **Conseqüències per als treballadors humanitaris** d’aquesta confusió intencionada entre civils i militars (ANSO i CARE, 2006; ANSO; Human Rights Watch, 2005):

	1997 – Set 2001	Oct 2001 – Des 2002	2003	2004	2005	2006 (fins 20 juny)
Locals	13	4	10	21		24
Expatriats	0	0	2	3		0
Total	13	4	12	24	31	24
Total per any*	2,6	3,2	12	24	31	51,2

Assassinats de treballadors humanitaris a l’Afganistan

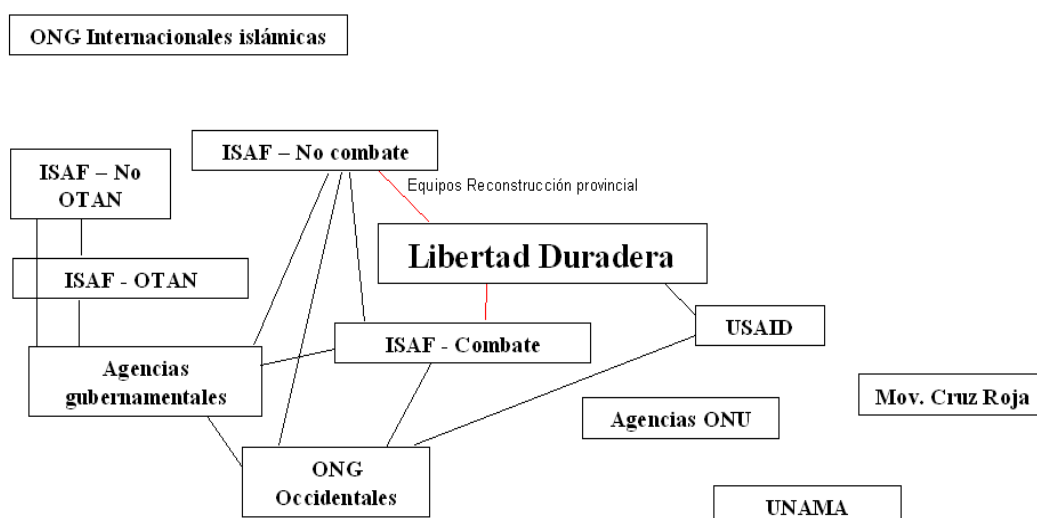
* Mitjana aritmètica entre les dades disponibles. Dada de 2006 extrapolada a partir dels primers mesos

Cal esmentar que el nombre total d’ONG presents a l’Afganistan ha augmentat significativament. A més, alguns assassinats han estat reivindicats com a represàlia pel suport donat a un Govern apercibut per alguns com no legítim. Tanmateix, el fort augment de la violència per la confusió civil-militar és palesa.

Perills per a la població local

- Els exèrcits esperen, amb la distribució d'ajuda, guanyar-se la confiança de la part de la població a la que assisteixen, i restar així legitimat i suport a l'"enemic". Són comuns les exigències dels grups armats a la població civil per prendre partit i posicionar-se al seu favor. Amb aquestes iniciatives, però, **s'afavoreix que la població perdi la seva condició civil per convertir-se en actor de guerra** i, en conseqüència, objectiu militar de la facció contrària.
- El 8 de novembre de 2001 el Pentàgon va afirmar que havia llençat des del cel de l'Afganistan **16 milions de pamflets** (385.000 foren llençats en una única operació d'un bombarder (de bombes i pamflets) B-52), en les quals es mostrava tot tipus de propaganda, s'oferia una recompensa de 25 milions de dòlars a canvi d'informació que portés a la captura de Bin Laden o Ayman al Zawahiri, o s'informava dels horaris i longituds d'ona en els quals es difonien missatges que exhortaven la població a abandonar el seu suport als taliban, entre d'altres. Per això, també es van llençar junt al menjar i els pamflets nombrosos **receptors de ràdio** (Pizarroso, 2005: 329-331).
- MSF va denunciar públicament l'estratègia emprada a l'Afganistan per la Coalició, quan va llençar multitud de pamflets al sud de l'Afganistan en els que es demanava a la població que proporcionara informació sobre els taliban i membres d'Al-Qaeda. **En cas contrari, s'amenaçava amb interrompre la distribució d'ajuda per part de l'exèrcit dels EUA.** El Pentàgon va ser forçat a demanar disculpes. (Lacombe, 2007: 13)
- Els PRT **han augmentat** en alguns llocs la inseguretat.
- Entre el gener de 2005 i el juny de 2006 van haver-hi **més de 200 atacs a centres educatius i mestres.** A més, d'acord amb Human Rights Watch, 200.000 estudiants no poden rebre cap tipus d'educació degut al conflicte (ACBAR, 2006)

L'amalgama afganès i vincles directes:

Bibliografía:

- ABRISKETA, J. (2002): «El derecho internacional como alternativa a la fuerza armada», dins AGUIRRE M. i M. GONZÁLEZ: *De Nueva York a Kabul. Anuario CIP 2002*, Barcelona, Icaria, pp.51-66.
- ACBAR (AGENCY COORDINATING BODY FOR AFGHAN RELIEF) (2006): “ACBAR brief to United Nations Security Council on the situation in Afghanistan”, 13 de novembre de 2006.
- ANSO (AFGHANISTAN NGO SECURITY OFFICE) i CARE (2005): “NGO Insecurity in Afghanistan”, maig.
- ARTICO, A. (1995): «Afganistán sigue esperando la paz», *Le Monde Diplomatique, edición española*, noviembre.
- CANADIAN PEACE ALLIANCE (2006): “The Truth about Canada in Afghanistan”, 16 de març, <http://www.acp-cpa.ca/en/TenTruthsAfghanistan.pdf>.
- DÍEZ, JUAN (2002): “La imagen de las FAS y la defensa nacional”, *Revista Española de Defensa*, març.
- ESCOLA DE CULTURA DE PAU (2006): “Afganistán”, fitxes de DDR, disponible a: <http://www.escolapau.org/img/programas/desarme/mapa/afganistan.pdf>.
- GOODHAND, J. i P. CHAMBERLAIN (1996): «'Bailando con el príncipe': Estrategias de supervivencia de las ONG en el conflicto de Afganistán», en EADE, D. (ed.) (1998): *Desarrollo en Estados de Guerra*, Barcelona, Icaria, 41-52.
- HUESO, VICENTE (2002). “La opinión pública española tras el 11-S”, *Revista Española de Defensa*, Núm. 175, setembre.
- (2000): “La percepción de la defensa”, *Revista Española de Defensa*, febrer.
- HUMAN RIGHTS WATCH (2006): *II. Background: Afghanistan Since the Fall of the Taliban. The Taliban's Ouster, the Bonn Process, and the Afghanistan Compact*.
- IECAH (2005): *La Acción Humanitaria 2003-2004; años convulsos, respuesta insuficiente*, diciembre.
- IGNATIEFF, M. (2003): *El Nuevo Imperio Americano. La reconstrucción nacional en Bosnia, Kosovo y Afganistán*, Barcelona, Paidós.
- LACOMBE, S. (2007): “Bring the Troops Home Now”, Canadian Peace Alliance, 16 de febrer, <http://www.acp-cpa.ca/en/BringTheTroopsHomeNow.pdf>.
- PIZARROSO, ALEJANDRO (2005): *Nuevas Guerras, Vieja Propaganda (de Vietnam a Irak)*, Madrid, Cátedra-Publicaciones Universitat de València.
- POZO, A. (2007): “Los ejércitos ‘humanitarios’. Las operaciones españolas en el exterior 1999-2005”, en Oliveres, A. i P. Ortega: *El Militarismo en España*, Barcelona, Icaria.
- (2006): «¿Es legal el que fa Espanya a l'Afganistan?», *Materials de Treball* núm. 28, març, <http://www.justiciaipau.org/centredelas>
- RAICH, J. (2004): *El Espejismo Humanitario*, Barcelona, Random House Modadori.
- (2000): «Reseña del libro ‘Taliban. Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia’», *Papeles de Cuestiones Internacionales*, núm. 71, Centro de Investigación para la Paz.
- RASHID, A. (2000): *Taliban. Islam, oil and the new Great Game in Central Asia*, London and New York, I. B. Tauris. Traducció al castellà: (2001): *Los talibán. El Islam, el Petróleo y el Nuevo Gran Juego en Asia Central*, Barcelona, Península.
- ROY, O. (1999): «Talibanes: sharía más gasoducto», en LE MONDE DIPLOMATIQUE, EDICIÓN ESPAÑOLA (1999): *Geopolítica del Caos*, Madrid, Debate, pp. 221-228.
- TAIBO, C. (2006): “¿Afganistán? No, gracias”, *El País*, 13 de maig de 2006.
- TAROCK, A. (1999): «The politics of the pipeline: the Iran and Afghanistan conflict», *Third World Quarterly*, vol. 20, núm. 4, pp.801-820.
- TRANSNATIONAL INSTITUTE (2001): *Fusión de Guerras. Afganistán, drogas y terrorismo*, Ámsterdam, Transnational Institute.

